

Ольга Прищепа

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України

ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПИСЬМА ПЕРШОКЛАСНИКІВ З НИЗЬКИМ РІВНЕМ ГОТОВНОСТІ ДО НЬОГО

Успішність дітей у навчанні письма можлива тільки за правильної організації диференційованої роботи з ними.

Під час проведення диференційованої роботи у процесі навчання письма у полі зору вчителя мають знаходитися три групи першокласників: з низьким, достатнім і високим рівнем готовності. Звісно високий рівень готовності до навчання письма може бути умовним. Найбільше уваги потребують учні з низьким рівнем підготовки.

Відомо, що процес навчання письма являє собою складну аналітико-синтетичну діяльність. У структурі письма єдиний асоціативний ланцюг, а саме зв'язок між руховою реакцією, побаченням, почутим і промовленим.

Тож, у механізмі письма важливе значення має взаємодія мовнорухового і загальнорухового аналізаторів.

Графічна навичка – не тільки дії, що спираються на м'язові зусилля, але й перекодування одиниць мовлення в графічні знаки (букви), яке вимагає правильного співвідношення звука і букви, дотримання графічних і орфографічних правил.

Отже підготовка дітей до письма виграшно відбувається в єдності з підготовкою до навчання читання. Письмо неможливе без його усвідомлення й аналізу, без розвитку загальних здібностей до аналітико-синтетичної діяльності.

Важливим аспектом готовності до навчання письма є оволодіння технікою письма, руховим складником графічної навички – формуванням психомоторної готовності до письма.

Оволодіння навичками письма на початковому етапі для дітей з низькою підготовкою є великою трудністю, оскільки вимагає вироблення ритмічних, координованих, плавних рухів кисті руки, тонких просторових орієнтувань, достатнього розвитку окоміру.

Таким чином у зміст навчання письма учнів з низьким рівнем готовності, крім їхнього інтелектуального, загальномовленнєвого розвитку, формування фонематичного сприйняття, умінь звукового аналізу включається підготовка до оволодіння технікою письма.

Випустивши з уваги в добуквеному періоді названі фактори, на кінець періоду навчання грамоти ми у цих дітей констатуємо помилки, для подолання яких необхідно буде не один місяць, бо виникнувши вперше неупереджено, вони повторюються знову і знову:

- дописуються зайві елементи в буквах;
- пропускаються елементи в буквах;
- пишуться букви «дзеркально»;
- починається письмо букви з протилежного боку, з кінця;
- зображується графема кутовидними (тремтячими) лініями, що свідчить про слабкість м'язів руки ;
- замінюються букви, які схожі за руховим механізмом, зовнішньою схожістю, сприйняттям звука;
- пропускаються букви, які позначають голосні, приголосні звуки;
- переставляються букви і склади.

Учням з низьким рівнем готовності до навчання письма необхідно створити умови, за яких би розвивалися:

- дрібна моторика і координація рухів руки;
- уміння зображувати графему за зразком;
- просторове і зорове сприймання;

- зорово-моторна координація;
- наочно-образне мислення;
- довільна увага;
- пам'ять на форми графем;
- зорова увага;
- уміння організувати свою діяльність під час письма;
- пам'ять послідовності складників однієї дії.

Спостереження показують, що учні з недостатнім рівнем підготовки до навчання письма часто не встигають виконувати в класі завдання представлені для фронтальної роботи. Вони активно розпочинають тему (наприклад, навчання письма якоїсь графемі), однак в силу своїх наявних різних труднощів (часто повільності в роботі, незміцності дрібних м'язів, незосередженості та ін..) такі діти вимагають певних змін у структурі уроку: частину його віддати груповій роботі. Звичайно така групова робота не буде відповідати повноцінній роботі у групі. Тут поки що відбувається виконання одного завдання (наприклад, вписування букви в одну форму, штрихування певної форми...) кількома такими учнями, об'єднаними в одну групу.

Шляхом діагностування визначено, що найчастіше учні з низьким рівнем готовності мають труднощі з орієнтуванням у площинному просторі, через нескоординованість у дрібній моториці, у фонематичній диференціації звуків.

Помилково вважаються учнями з низьким рівнем готовності до письма повільні діти. Вони не встигають у швидкому темпі засвоювати більшу частину побаченого і почутого. Повільні діти – особлива група ризику, бо їхня проблема навчання письма може бути пов'язана тільки з повільнішим темпом діяльності, що залежить від особливостей нервової системи дитини. Процес навчання письма для таких дітей має включати прийоми, які полегшують для них письмову діяльність.